

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss – Transportstyrelsens framställan om ändring i luftfartslagen, lag om inskrivning av rätt till luftfartyg, m.m.

Sammanfattning

Transportstyrelsen står fortfarande bakom de förslag som myndigheten har lämnat i framställan, men lämnar några kompletterande förslag.

Sedan framställan skickades in i november 2023 har Transportstyrelsen, bland annat mot bakgrund av förändringar i omvärlden, identifierat ytterligare behov av att modernisera den lagstiftning som rör registreringsåtgärder i luftfartygsregistret och inskrivning av rättigheter i inskrivningsregistret för luftfartyg. Myndigheten bedömer att det utöver förslagen i framställan finns följande behov av förändringar:

- Införande av beslutsdag istället för inskrivningsdag.
- Möjlighet att ge in handlingar elektroniskt med elektronisk signatur.

Transportstyrelsens synpunkter

Transportstyrelsen står fortfarande bakom de förslag som myndigheten har lämnat i framställan, men lämnar några kompletterande förslag.

Sedan framställan skickades in i november 2023 har Transportstyrelsen, bland annat mot bakgrund av förändringar i omvärlden, identifierat ytterligare behov av att modernisera den lagstiftning som rör registreringsåtgärder i det svenska luftfartygsregistret och inskrivning av rättigheter i inskrivningsregistret för luftfartyg.

I remissvaret redovisas därför möjliga förenklingar som underlättar för branschen och bidrar till att göra det mer attraktivt att registrera luftfartyg i Sverige. Fler svenskregistrerade luftfartyg är viktigt bland annat utifrån ett beredskapsperspektiv. Liknande moderniseringar har genomförts i Danmark och Norge avseende sjöfarten och en sammanfattande utblick från dessa länder redovisas därför i remissvaret.

Eftersom fartygsregistret, luftfartygsregistret och inskrivningsregistret för luftfartyg hanteras på Transportstyrelsen och registerna omfattar lös egendom ser Transportstyrelsen att det skulle vara önskvärt med samma hantering.

Införande av beslutsdag istället för inskrivningsdag

För luftfartyg hanteras registreringen av luftfartyget och inskrivning av eventuella rättigheter i två olika register, luftfartygsregistret och inskrivningsregistret för luftfartyg. Luftfartygen registreras i luftfartygsregistret på beslutsdag. Det är sedan frivilligt att skriva in eventuella rättigheter i inskrivningsregistret för luftfartyg. I inskrivningsregistret tas ärendena upp på inskrivningsdag. Registrering av skepp och inskrivning av rättigheter i skepp görs däremot i samma register och vid samma tidpunkt, skeppsdelen i fartygsregistret, vilket är en skillnad mellan branscherna.

Nedan kommer det att redogöras för hur det fungerar i de norska respektive danska fartygsregisterna. Eftersom hanteringen i Sverige vad gäller inskrivningsdag inte skiljer sig åt vad gäller luftfartyg och fartyg har Transportstyrelsen sett att den informationen även är av relevans för inskrivning av rättigheter i luftfartyg.

Inskrivningsdag

Begreppet inskrivningsdag kan beskrivas som en juridisk handläggningsregel. Syftet med inskrivningsdagen är att fastställa en tidpunkt som det sakrättsliga skyddet kan knytas till.

Av 38 § 2 st. lag (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg framgår det att inskrivningsärenden ska tas upp på inskrivningsdag. Inskrivningsdag hålls till klockan tolv varje måndag till fredag, med undantag för helgdagar. Detta medför att en handling som kommer in i ett inskrivningsärende innan klockan tolv en helgfri vardag ska tas upp på aktuell inskrivningsdag. Har handlingen däremot kommit in efter klockan tolv ska ärendet tas upp nästkommande inskrivningsdag.

De beslut som fattas en viss inskrivningsdag offentliggörs fortlöpande när den inskrivningsdagen är avslutad, det vill säga från klockan tolv. Transportstyrelsen handlägger och beslutar idag i inskrivningsärenden samma inskrivningsdag som de kommit in, det vill säga kommer ett sådant ärende in före klockan tolv en måndag fattas beslutet den dagen.

Handläggning av inskrivningsärenden är låst till inskrivningsdag, vilket kan medföra praktiska problem för intressenter, särskilt om dessa är spridda över världen. Har inte samtliga handlingar kommit in till myndigheten före klockan tolv, kommer inte ärendet att behandlas den inskrivningsdagen. Utan då behöver ärendet vänta till nästkommande inskrivningsdag och blir offentliggjort (beslutat) först efter klockan tolv.

Önskad förändring

Sedan Framställan om ändring i luftfartslagen, lag om inskrivning av rätt till luftfartyg, m.m. skickades in av Transportstyrelsen har myndigheten identifierat ytterligare behov av en än mer flexibel hantering av inskrivningsärenden. En ännu större förändring av inskrivningsdagen än den som framfördes i framställan skulle få störst betydelse för sjöfartsbranschen med anledning av att inskrivningsdagen har koppling till själva registreringen av skeppen. Transportstyrelsen ser dock att en sådan förändring även skulle få positiva konsekvenser för luftfartsbranschen.

Förslagen har tagits fram efter att Transportstyrelsen tagit del av de sjöfartsregler som gäller i Danmark och Norge. Med deras hantering som inspiration har förslagen grundats i vad som skulle kunna vara en funktionell svensk ordning. Vid registrering av de större luftfartygen är det inte ovanligt att det förekommer beroenden till någon part i en annan tidszon. Det kommer visserligen vara möjligt att registrera luftfartyget även om de sista handlingarna är på plats efter klockan tolv, men inskrivning av rättigheter kommer inte vara möjligt förrän nästkommande inskrivningsdag. Då det är viktigt att kunna erhålla det sakrättsliga skyddet, ser Transportstyrelsen att det skulle kunna vara till nytta även för luftfartsbranschen med en ännu större förändring.

Transportstyrelsen anser att det fortsatt är av stor vikt att veta i vilken ordning som inskrivningsärenden har kommit in. Detta för att säkerställa att åtgärderna får rättslig verkan från rätt tidpunkt och i rätt ordning. Här ser Transportstyrelsen att det skulle vara möjligt att istället använda sig av exempelvis klockslagsbeslut, det vill säga att det sakrättsliga skyddet får verkan från den tidpunkt då ansökan registrerats hos myndigheten.

En sådan förändring skulle innebära att det är möjligt att genomföra såväl registreringen av luftfartyget som inskrivningen av eventuella rättigheter vid samma tillfälle. Som lyftes upp ovan hanteras såväl inskrivningsregistret för luftfartyg som fartygsregistret på Transportstyrelsen. Myndigheten ser därför att det skulle vara önskvärt med samma hantering i de båda fallen. Transportstyrelsen ser att en sådan likabehandling skulle kunna bidra till rättssäkerheten och även kunna ge synergieffekter på myndigheten.

Vidare skulle en sådan förändring, precis som lyftes upp i avsnitt 4.2 Framställan om ändring i luftfartslagen, lag om inskrivning av rätt till luftfartyg, m.m., även ge andra möjligheter sett ut ett totalförsvarsperspektiv.

För det fall att inte är möjligt att genomföra ändringar som innebär att inskrivningsdagen slopas till förmån för exempelvis klockslagsbeslut, så vill Transportstyrelsen fortsatt att det som framgår av avsnitt 4.2 i Framställan om ändring i luftfartslagen, lag om inskrivning av rätt till luftfartyg, m.m. ska gälla. Det vill säga ska inskrivningsärenden fortsatt hanteras på

inskrivningsdag, önskar myndigheten en förändrad tillämpning av inskrivningsdag.

Norge

På den norska sjöfartsmyndigheten, Sjøfartsdirektoratet, tillämpar man något som kan liknas vid klockslagsbeslut. Rättsverkan av beslutet blir knutet till den tidpunkt då handlingen kom in till myndigheten och antecknades i dagboken.

Registreringen i det norska registret bygger dels på en dagbok som innehåller uppgift om de dokument som ska registreras, dels på ett skeppsregister. Av den norska lagstiftningen framgår det att ett dokument som har begärts registrerat så snart som möjligt ska föras in i dagboken och ska anses dagbokförd vid tiden, datum och tidpunkt, för mottagandet. Dokument som kommer med morgonposten anses inkommen klockan 10.00. Uppfyller dokumenten kraven för registeråtgärden ska dokumentet antecknas i skeppsregistret inom två veckor efter att dokumentet fördes in i dagboken.

På vanliga arbetsdagar är kontorstiderna för registrering mellan klockan 9.00 och 15.00. Vid storhelger kan kortare kontorstider förekomma. Det finns även möjlighet att använda sig av en särskild vaktordning för att lämna in dokument utanför kontorstiderna.

Rent praktiskt går det till så att när fullständig dokumentation har skickats in, så dagbokförs detta. Det är möjligt att skicka in dokumentationen antingen elektroniskt eller i pappersform. Även om det framgår av lagstiftningen att ett dokument som kräver registrering ska registreras när dokumentet kommer in, så fungerar det inte riktigt så i den praktiska handläggningen. Är ett dokument som kommit in ofullständigt eller om det krävs ytterligare nödvändig dokumentation för att registeråtgärden ska kunna genomföras kan inte dokumentet föras in i dagboken direkt. Det är därför vanligt med viss korrespondens med kunden innan ärendet är komplett och myndigheten kan gå vidare med dagbokföringen. Som nämns ovan blir rättsverkan knuten till den tidpunkt då dokumentet fördes in i dagboken.

Alla införingar i dagboken kräver en andrahandskontroll, en så kallad konferering. Först när konfereringen är genomförd och godkännande har getts, registreras och offentliggörs registeråtgärden slutligt.

Danmark

Danmark har digitaliserat sitt fartygsregister, Det Digitale Skibsregister (DSRG), och möjliggjort ett digitalt förfarande via en självbetjäningssfunktion. Via självbetjäningssfunktionen är det möjligt att genomföra anmälningar dygnet runt. För att det digitala förfarandet ska

kunna användas krävs det tillgång till den danska motsvarigheten till Bank-ID. Möjligheten att ge in en anmälan via papper finns dock fortsatt kvar.

Vid en digital anmälan är huvudregeln att registreringen av rättigheter kommer att få rättsverkan från det datum och klockslag då registreringsåtgärden blev anmäld i DSRG. Gäller anmälan mindre skepp, så som fiskeskepp och fritidsskepp, genomförs registreringsåtgärderna löpande under kontorstid, klockan 8:00 till 15:00. Handläggningstiden för dessa ärenden är cirka 14 dagar. Vad gäller större skepp där registreringsåtgärden behöver ske samma dag, exempelvis Maersk, finns inte samma krav på att dokumenten ska ha kommit in ett visst klockslag. Myndigheten kommer att fatta beslut i ärendet när alla relevanta dokument har mottagits. Det förekommer att den danska myndigheten kommer överens med redaren att de kommer att vara tillgängliga även efter kontorstid, exempelvis till klockan 18:00 eller 20.00 och ibland så sent som till klockan 22.00.

Görs anmälan istället via papper är reglerna något annorlunda. Här behöver kunderna förhålla sig till klockan 14:30. Kommer anmälan in innan klockan 14:30 på en arbetsdag ska skeppsregistratören föra in anmälan i DSRG efter klockan 14:30, men innan klockan 18:00 samma dag. Kommer däremot anmälan och relevanta handlingar in efter klockan 14:30 på en arbetsdag eller på en dag som inte är arbetsdag, ska skeppsregistratören föra in anmälan i DSRG så snart som möjligt nästa arbetsdag innan klockan 18:00.

Anmälningar som har gjorts via papper kommer att få en anmälningstid, som motsvarar den tidpunkt, datum och klockslag, då skeppsregistratören förde in anmälan i DSRG. Det är från anmälningstiden som registreringen av rättigheter kommer att få rättsverkan.

Möjlighet att ge in handlingar elektroniskt med elektronisk signatur

Transportstyrelsen ser att önskemålen om att kunna använda sig av handlingar som är undertecknade med elektronisk signatur har ökat. Vid ett antal tillfällen har luftfartygsregistret, och även fartygsregistret, fått frågor om det är möjligt att använda sig av elektroniskt undertecknade köpehandlingar för att visa att äganderätten har övergått till ny ägare. Det har även förekommit att det kommit in elektroniskt undertecknade köpehandlingar i pappersform vid ärendehantering.

Med anledning av förfrågningarna om att använda sig elektroniskt signerade köpehandlingar har Transportstyrelsen gjort en kortare utredning om möjligheten att använda sig av elektroniskt undertecknade köpehandlingar. Förutom vid överlåtelse av fast egendom finns det inte några formkrav vad gäller köpehandlingar i Sverige. På EU-rättslig nivå finns det en förordning avseende elektroniska dokument och elektroniska underskrifter, eIDAS-förordningen.

Det är sannolikt att det som framgår av artikel 25 och 46 i eIDAS-förordningen innebär att Transportstyrelsen inte kan vägra att ta emot

elektroniskt undertecknade köpehandlingar avseende överlåtelse av luftfartyg. Men för att köpehandlingen ska kunna ligga till grund för bifallsbeslut i ärenden i luftfartygsregistret och inskrivningsregistret för luftfartyg krävs det att det går att verifiera äktheten i både den elektroniska köpehandlingen och den elektroniska underskriften. För att verifiera att en elektronisk köpehandling och dess elektroniska underskrift är äkta kan handlingen genomgå en validering.

Transportstyrelsen har varit i kontakt med Søfartsstyrelsen i Danmark och Sjöfartsdirektoratet i Norge för att höra hur de arbetar med ansökningar. Såväl den danska som norska myndigheten använder sig av respektive lands motsvarighet till Bank-ID för undertecknande av handlingar. Detta medför att digitala ansökningar och övriga undertecknade handlingar, exempelvis köpehandlingar, kan ges in digitalt, så länge som det endast rör sig om danska respektive norska parter.

Viktigt att tänka på är att eIDAS-förordningen är en EG-rättslig reglering och således endast omfattar EU-länderna. Eventuella förändringar innebär således inte att det i alla situationer kommer vara möjligt att komma in med digitalt signerade dokument, utan det kommer fortsatt finnas situationer där det inte är möjligt. Därav är det fortsatt av vikt att handlingar även kan ges in i pappersform med fysisk underskrift.

Att öppna upp för möjligheten att ge in digitalt signerade handlingar skulle dock underlätta för branschen och bidra till en ökad attraktivitet. Möjligheten att ge in digitalt signerade dokument finns idag i andra länder och Transportstyrelsen ser det som ett steg i rätt riktning.

Ett första steg kan vara att se över möjligheten att använda sig av Bank-ID för undertecknande av ansöknings- och förvärvshandlingar. Trots att en sådan lösning endast kan användas av svenska parter är det ett steg i rätt riktning för att förenkla administrationen.

För att möjliggöra användandet av elektroniskt signerade dokument för åtgärder i luftfartygsregistret och inskrivningsregistret för luftfartyg bedömer Transportstyrelsen att förordningsändring krävs

De ändringar som Transportstyrelsen har framställt om i avsnitt 2.2 i Framställan om ändring i luftfartslagen, lag om inskrivning av rätt till luftfartyg, m.m. önskar myndigheten fortsatt. De förändringar som tas upp här utgör ett komplement till dessa och skulle möjliggöra att inte bara ansökningar, anmälningar och begäran kan ges in elektroniskt, utan att även andra för ärendet relevanta handlingar kan ges in elektroniskt.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande generaldirektör Ann-Cathrine Wikström. I den slutliga handläggningen av ärendet deltog avdelningschef Gunnar Ljungberg, enhetschef Anna Törnqvist, sektionschef Katrin Sundholm och jurist Linn Bäckström, den senare föredragande.